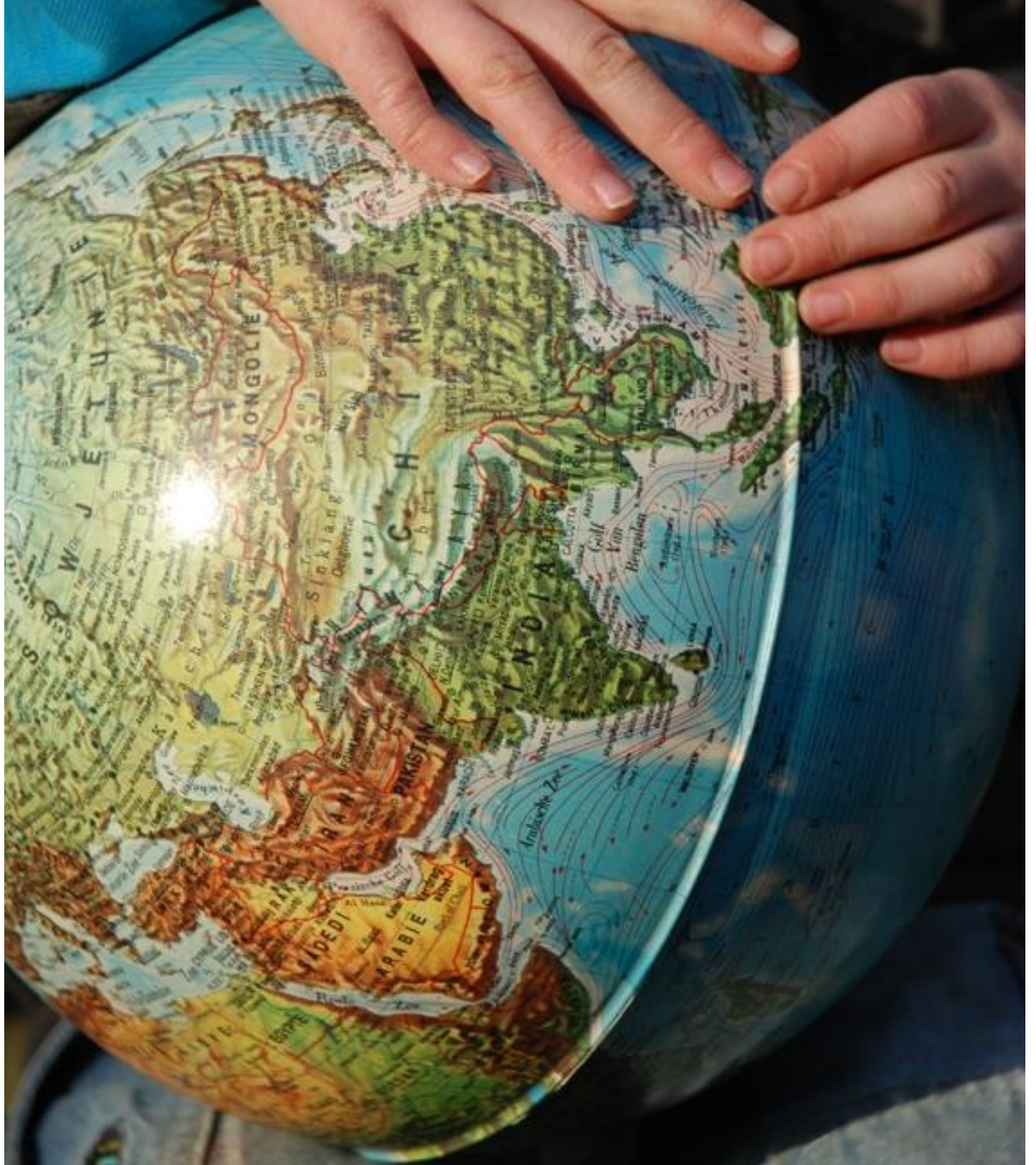
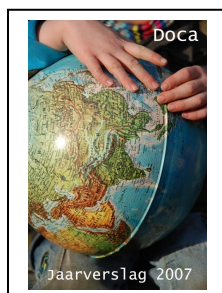

Doca

Jaarverslag 2007

Jaarverslag 2007
van de
Stichting
Dokumentatiecentrum Arnhem
(Doca)

Omslagontwerp: Mirjam Rudolphus

‘Mondiale duurzame ontwikkeling’

Inhoud

- Profiel	p. 4
- Intern	p. 5
- Vredesvraagstukken	p. 7
- Ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten	p. 8
- Duurzame ontwikkeling en verantwoord ondernemen.....	p.10
- Multinationals in Arnhem	p.11
- Financiën	p.14
- Financieel overzicht 2007 en balans	p.15
- Publicaties	p.19
- Bedrijvenarchief Doca	p.35

Profiel

Doca staat voor Stichting Dokumentatiecentrum Arnhem.

Het onderzoeksbureau is opgericht in 1987 en is actief in het spanningsveld tussen economie en samenleving. Met ons werk proberen we een bijdrage te leveren aan een maatschappij die gebaseerd is op solidariteit, verantwoord ondernemen en duurzame ontwikkeling.

Aan de basis van dit werk ligt een inventarisatie van multinationale ondernemingen in Arnhem ten grondslag. Deze inventarisatie (1989) toonde de ongebreidelde macht aan die deze concerns in de loop der jaren hebben verworven. De machtsposities van deze mondiaal opererende bedrijven vormen nog steeds een bedreiging voor milieu, grondstoffen- en energievoorraden en de sociale samenhang in de wereld.

Met activiteiten richting het regionale bedrijfsleven legt Doca de nadruk op de noodzaak tot maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarnaast is Doca op bestuurlijk niveau en in platformverband actief op de terreinen vredesvraagstukken, internationale samenwerking en mensenrechten.

Stichting Doca

Postbus 811

6800 AV Arnhem

Tel: 026-3516533

E-mail: doca@antenna.nl

Internet: www.doca.nl

KvK: 41050674

Postbank: 2904981

Intern

Algemeen

De zeven onderdelen waaruit ons werk gedurende het verslagjaar bestond, waren net als in voorgaande jaren:

- Onderzoek en documentatie met betrekking tot het regionale bedrijfsleven
 - Aansporen van (ook landelijke) bedrijven tot verantwoord ondernemen
 - Initiatieven op het gebied van lokale duurzame ontwikkeling
 - Advisering op het gebied van lokaal vredes- en ontwikkelingsbeleid
 - Advisering op het gebied van plaatselijk milieubeleid
 - Dienstverlening aan plaatselijke vredes- en ontwikkelingsorganisaties
 - Dienstverlening aan het landelijk verzet tegen militaire productie en wapenhandel
- Deze kerntaken worden in de navolgende hoofdstukken van dit jaarverslag toegelicht.

Samenwerkingsverbanden

Behalve op eigen initiatief en in opdracht van derden is Doca op bovengenoemde terreinen actief in de volgende samenwerkingsverbanden:

- Platform tegen Wapenhandel (sinds 1991)
- Platform Arnhem Mondiaal (sinds 1995)
- Cluster Munitie Coalitie (sinds 2003)
- Burger Alliantie Gezondheid en Milieu (sinds 2003)
- Gelderse Milieufederatie (sinds 2005)

Publicaties

Doca brengt maandelijks twee Info's uit: de Info Arnhem Mondiaal en de PTW-Info. Eerstgenoemde Info registreert activiteiten in Arnhem op het gebied van vredesvraagstukken, internationale samenwerking, mensenrechten en duurzame ontwikkeling. De berichtgeving is met name bedoeld voor de Arnhemse organisaties die op een of meer van deze terreinen actief zijn. Naast de reguliere nummers werd in oktober van het verslagjaar in deze serie een *special* uitgebracht over de Internationale Dag van de Vrede. De PTW-Info is bedoeld voor de organisaties die deel uitmaken van het landelijk Platform tegen Wapenhandel. In het verslagjaar werden naast de 12 reguliere Info's 5 *specials* uitgebracht (tegen 11 in 2006) over de Nederlandse wapenexport, de campagne tegen clustermunitie en de geplande vervanging van de F-16. De inleidingen van deze *specials* zijn terug te vinden in de bijlage 'Publicaties' van dit jaarverslag. Tenslotte zijn gedurende het verslagjaar 3 Info's (tegen 8 in 2006) uitgebracht naar aanleiding van de moord in 2005 op de Nijmeegse onderzoeker/activist Louis Sévèke.

Financiën

Het verslagjaar werd met een positief saldo van € 657,69 afgesloten. Het financieel overzicht over 2007 is als laatste hoofdstuk opgenomen in dit jaarverslag.

Dankwoord

Het bestuur kwam gedurende het verslagjaar 5 maal bijeen (tegen 8 maal in 2006). Opnieuw hebben de bestuursleden met veel inzet de controlerende en ondersteunende taken verricht die nodig zijn voor het goed functioneren van onze stichting. Veel dank gaat ook uit naar hen die op het gebied van archief, donaties en financiële dienstverlening ons werk ook in 2007 weer mogelijk hebben gemaakt.

Een speciaal woord van dank gaat ook uit naar IKV Pax Christi die de jaargang 2007 van de PTW-Info mogelijk maakte met een steunabonnement van € 2.000,-.

Verantwoording

De stichting Doca bestaat uit een bestuur van drie vrouwen en een uitvoerder die in dienst is van de stichting en het dagelijks documentatie- en onderzoekswerk verricht alsook de contacten verzorgt met de organisaties waarbinnen Doca actief is.

Doca is aangesloten bij energieleverancier Greenchoice en gebruikt voor het dagelijks werk uitsluitend groene stroom en spaarlampen.

Website en e-mailservice worden verzorgd door de non-commerciële provider Antenna te Nijmegen. Breedbanddiensten worden verzorgd door KPN/Planet Internet.

Bij Doca wordt uitsluitend gebruik gemaakt van chloorvrij gebleekt papier uit gesloten productiesystemen. Het hout dat als grondstof dienst voor dit papier beschikt over het FSC-keurmerk voor duurzaam onderhouden bossen.

Doca werkt met navulbare printerinktpatronen.

De financiële reserves van Doca worden beheerd door de Triodos Bank die dit geld gebruikt voor het financieren van projecten op het gebied van duurzame ontwikkeling in Nederland.

Doca is per 1 januari 2008 door de Belastingdienst aangemerkt als een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Vredesvraagstukken

Platform tegen Wapenhandel

Doca maakt sinds 1991 deel uit van het landelijk Platform tegen Wapenhandel (PTW), een bundeling van 15 organisaties die actief zijn op het gebied van vredesvraagstukken en anti-militarisme. Dit Platform ziet het als zijn taak om de militaire productie in Nederland en de rol van de overheid als wapenexporteur aan de kaak te stellen. Door middel van publicitaire acties en het bijpraten van Kamerleden wordt gepoogd de aanzienlijke Nederlandse wapenexport in te dammen. Nederland behoort namelijk met high-tech leveranties en het afstoten van verouderd defensiematerieel al jaren tot de tien grootste wapenexporteurs ter wereld. Het Platform tegen Wapenhandel komt ieder kwartaal bijeen om de voortgang in de campagnes te bespreken.

PTW-Info

Doca produceert sinds november 1996 maandelijks de PTW-Info. Deze krant bericht over militaire productie in Nederland en doet verslag van Kamerdiscussies over wapenexport en de aankoop van militair materieel door de krijgsmacht. Gedurende het verslagjaar werden in deze serie 17 Info's uitgebracht, waarvan 12 reguliere nummers en 5 *specials*. Met name de ontwikkelingen rond de productie van de Joint Strike Fighter (JSF) als de geplande opvolger van de F-16 en de rol daarbij van de Nederlandse industrie, werden ook dit jaar weer kritisch gevolgd.

Overige activiteiten

In februari van het verslagjaar kon worden gemeld dat 46 landen op initiatief van de Noorse regering tot overeenstemming waren gekomen om een verdrag op te stellen dat wereldwijd clusterwapens uitbant. Ook Nederland ondersteunt deze intentie zij het dat de regering 'veilige' clustermunitie wil behouden, een standpunt dat het kabinet op veel kritiek is komen te staan.

Naar aanleiding van een tv-uitzending van *Zembla* in maart waarin werd aangetoond dat Nederlandse pensioenfondsen onder meer beleggen in wapenconcerns die clustermunitie en landmijnen produceren, werd een briefencampagne op touw gezet om deze fondsen tot een ander beleid aan te zetten. Ook andere organisaties in het land namen spontaan dit initiatief, hetgeen binnen enkele weken leidde tot een ommekeer in het beleggingsbeleid van de pensioenfondsen.

In september werd deelgenomen aan de Internationale Dag van de Vrede, die in Arnhem op initiatief van het Platform Arnhem Mondiaal werd georganiseerd rond de uitreiking van de Mahatma Gandhi Vredesduif 2007.

In december tenslotte werd het bestuurscollege van de Technische Universiteit in Eindhoven opgeroepen om het Vredescentrum van de TU intact te laten en niet het slachtoffer te laten worden van de ook daar spelende bezuinigingen. Het college berichtte daarop het besluit niet meer terug te zullen draaien. De gastcolleges die het Vredescentrum jaarlijks houdt rond vredethema's, blijven echter nog wel bestaan.

Ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten

Platform Arnhem Mondiaal

Doca maakt sinds 1995 deel uit van het gemeentelijk Platform Arnhem Mondiaal. Van dit Platform zijn in totaal 14 plaatselijke organisaties lid op het gebied van vredesvraagstukken, ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten. Het Platform heeft als primair doel de advisering van de gemeente Arnhem bij haar vredes- en ontwikkelingsbeleid. Aangezien de gemeente dit terrein echter al enkele jaren niet meer tot haar kerntaken rekent, komt veel van het uitvoerende werk neer op de Platformleden. De tweede doelstelling van het Platform bestaat dan ook uit onderlinge ondersteuning. De bij het Platform aangesloten organisaties kunnen een beroep op elkaar doen waar eigen krachten tekort schieten of waar samenwerking op deelterreinen waardevol is. De derde doelstelling betreft het opzetten van werkgroepen of het organiseren van themapresentaties. Het Platform Arnhem Mondiaal kwam gedurende het verslagjaar 8 maal bijeen. Doca levert al sinds 1996 een bestuursfunctie aan dit Platform, vanaf 2000 in de vorm van het voorzitterschap. Met de gemeente Arnhem is een regeling van kracht dat vanuit deze functie ook werkbegeleiding gegeven wordt aan de secretaresse van het Platform.

Info Arnhem Mondiaal

Doca ziet het als zijn taak om niet alleen bestuurlijk in dit Platform te participeren, maar ook te zorgen voor de onderlinge informatievoorziening. Dit gebeurt net als bij het landelijk Platform tegen Wapenhandel door middel van maandelijkse Info's, in dit geval de Info Arnhem Mondiaal. In 2006 werd dat voor het 15^e opeenvolgende jaar gedaan. In deze Info worden niet alleen berichten opgenomen over Arnhemse initiatieven op het gebied van vrede, ontwikkeling en mensenrechten, maar ook op het gebied van duurzame ontwikkeling zoals energiebeleid, water, sociaal beleid en natuurbeheer. In oktober werd in deze serie een *special* uitgebracht naar aanleiding van de Internationale Dag van de Vrede (21 september).

Boek Arnhem Mondiaal

Ondanks de hoge werkdruk is in het gehele verslagjaar doorgeschreven aan het boek over een kwart eeuw samenwerkende vredes- en ontwikkelingsorganisaties in Arnhem. In overleg met bestuur en leden van het Platform Arnhem Mondiaal is echter besloten om hierbij af te zien van verdere deadlines om de kwaliteit van het werk niet te laten lijden onder werkdruk. Aan het einde van het verslagjaar kwam het eerste deel met 21 hoofdstukken in een eerste versie gereed.

Arnhem Millenniumgemeente?

Op 26 november van het verslagjaar nam de gemeenteraad op initiatief van de GroenLinks-fractie het besluit om 2008 als voorbereidend jaar uit te nemen voor de mogelijke toetreding van Arnhem tot de Millenniumgemeenten in Nederland. Het Platform Arnhem Mondiaal is door het gemeentebestuur verzocht bij die voorbereiding te assisteren. Doca is benaderd voor secretariële ondersteuning van een in te stellen Millenniumwerkgroep.

Overige activiteiten

In het kader van Internationale Vrouwendag en de VN-Dag tegen Racisme werd in

maart van het verslagjaar samen met de leden van het Platform Arnhem Mondiaal een publieksavond georganiseerd rond lokale ontwikkelingssamenwerking en mensenrechten. De avond stond bovendien in het teken van 25 jaar samenwerkende vredes- en ontwikkelingsorganisaties in Arnhem.

In juni werd deelgenomen aan een discussie met de gemeente Arnhem over het (her)inrichten van een gemeentelijk meldpunt voor racisme en discriminatie. De directe aanleiding hiertoe was de publicatie van het rapport *Aanpak van discriminatie door Nederlandse gemeenten, 443 kansen voor verbetering*, opgesteld door Amnesty Nederland. Op de achtergrond speelde het eerder genomen besluit van de landelijke overheid mee om met ingang van 2009 een landelijk dekkend netwerk te hebben van centra voor racismebestrijding. In dat kader werd in november tevens deelgenomen aan het symposium dat het onderzoekscentrum Artikel 1 Overijssel in Arnhem organiseerde met als thema *De noodzaak van een regionale anti-discriminatie voorziening in Gelderland-Midden*.

In november werd verder nog deelgenomen aan een debat dat Amnesty Arnhem organiseerde in het kader van de filmserie *Movies that Matter* en dat deze maand handelde over de mondiale koffiehandel.

In december van het verslagjaar tenslotte werd ter gelegenheid van de Dag van de Rechten van de Mens de actie van Amnesty-Arnhem ondersteund rond de mensenrechtensituatie in Eritrea.

Duurzame ontwikkeling en verantwoord ondernemen

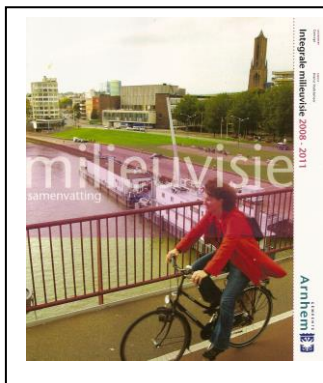
Bedrijfsleven

Een van de kerntaken van Doca is het aanspreken van het plaatselijke bedrijfsleven op de noodzaak van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Dit gebeurt op verschillende manieren. Op de eerste plaats door ons rechtstreeks te richten tot de verantwoordelijken binnen het bedrijf. Ten tweede door mee te doen aan campagnes van andere organisaties die zich richten op verantwoord ondernemen. En ten derde door gebruik te maken van de ter visielegging van (milieu)vergunningen door gemeente, provincie en Rijkswaterstaat.

In januari van het verslagjaar werd deelgenomen aan de door Milieudefensie geïnitieerde campagne om Shell tot een beter milieubeleid te brengen. In paginagrote advertenties in *De Volkskrant* en *The Guardian* werd het concern opgeroepen om een deel van de miljardenwinst over 2006 te besteden aan het herstel van bij de olie- en gaswinning aangerichte milieuschade.

In juli werd via het provinciebestuur commentaar geleverd op de plannen van het energiebedrijf Nuon om in de Arnhemse wijk Schuytgraaf een hulpwarmtecentrale te bouwen zonder dat daarbij het nodige overleg was gepleegd met omwonenden.

In oktober werd deelgenomen aan een bijeenkomst met gemeente- en provinciebestuurders over de herinrichting van het industrieterrein Kleefse Waard/Koningspley Noord aan de oostkant van de stad. Door Doca is met name aangedrongen op tijdig en breed overleg om tot een verantwoorde inpassing te komen van nieuwe bedrijven op dit terrein.

Gemeente- en provincienota's

In maart van het verslagjaar werd het *Communicatieplan Publiekscampagne Luchtkwaliteit* van de provincie Gelderland van commentaar voorzien. Het provinciebestuur beoogt met deze nota een methodiek te ontwikkelen die de burger moet doordringen van de noodzaak van schone lucht als voorwaarde voor een goede gezondheid.

In oktober werd de gemeentelijke *Rapportage Luchtkwaliteit 2006* van commentaar voorzien en een maand later de veelomvattende gemeentelijke conceptnota *Integrale Milieuvisie 2008-2011*.

Overige activiteiten

Eveneens in maart werd de première en het debat bijgewoond rond de film *Van waterstofscooter tot duurzame stadsfiets* die Antilope Films had gemaakt over de inzet van de Arnhemse wijk Sint Marten/Sonsbeekkwartier-Zuid rond duurzame ontwikkeling op buurtniveau.

In mei werd in het kader van het gemeentelijk afvalbeleid een fotoreportage gemaakt van het in gebruik nemen van de eerste container in Arnhem waarmee plastic flacons kunnen worden ingezameld ten behoeve van kunststofrecycling.

Multinationals in Arnhem

Documentatie multinationals

Het documenteren van het bedrijfsleven in Arnhem vormt de pijler van het onderzoekswerk van Doca. Bij de allereerste inventarisatie (1989) telde Arnhem 21 multinationale ondernemingen. Daarbij werd het klassieke criterium aangehouden dat de betreffende onderneming minimaal over een vestiging in Arnhem én over een vestiging in een of meer ontwikkelingslanden moesten beschikken. Sindsdien wordt 'de stand' jaarlijks bijgehouden. Het aantal multinationals in Arnhem is in 15 jaar tijd meer dan verdubbeld tot 46:

- ABN Amro	- DHL	- Novartis
- Ahold	- Eastman Kodak	- Nuon
- Akzo Nobel	- Essent	- Peja
- Arcadis	- Fortis	- Rabo Bank
- A.S. Watson Group	- Fugro	- Randstad
- Aspecto	- Heineken	- Schäfer
- Ballast Nedam	- Hoogwegt Int.	- Shell
- BAM Groep	- IBM	- Sperwer Groep
- BASF	- Imtech	- SSI
- Brunel International	- ING	- Stork
- C&A	- Kema	- Tata Steel Group
- CEEG Nanjing	- KPN	- Teijin Aramid
- Cordena Call Mmt.	- Lion Capital	- TNT Post
- CRV Holding	- Macintosh Retail	- TotalFina
- Corus (Tata Steel)	- McDonald's	
- Deutsche Post	- Mott MacDonald	

Militair apparaat

Van deze 46 ondernemingen is vastgesteld dat 17 te maken hebben of hebben gehad met militaire productie en wapenhandel dan wel op ander wijze dienstverlenend waren aan het militair apparaat: Akzo Nobel, Arcadis, Ballast Nedam, BAM Groep, BASF, Corus, Eastman Kodak, Fortis, Fugro, IBM, ING, Imtech, KPN, Mc-Donald's, Shell, Stork en Teijin Aramid.

Milieuvervuiling

Bovendien is vastgesteld dat van deze 46 ondernemingen er zich 11 schuldig maken of hebben gemaakt aan milieuvervuiling: Akzo Nobel, BASF, Corus, Eastman Kodak, Heineken, Kema, McDonald's, Novartis, Shell, Teijin Aramid en TotalFina.

Atoomenergie

Van deze 46 ondernemingen is bovendien vastgesteld dat er 9 betrokken zijn of zijn geweest bij de productie van atoomenergie of de (inter)nationale atoomlobby: ABN AMRO, Akzo Nobel, BAM Groep, Corus, DHV, Fugro, Kema, Shell en Stork.

Fraude en corruptie

Van 17 van de genoemde 46 ondernemingen is gebleken dat ze fraude plegen, gepleegd hebben of bij corruptie, octrooibreuk of kartelvorming betrokken waren: ABN AMRO, Ahold, Akzo Nobel, Arcadis, Ballast Nedam, BAM Groep, BASF, Corus, Generale Bank, IBM, KPN, McDonald's, Novartis, Rabo, Shell, Stork en TotalFina.

Ontwikkelingen rond multinationals in Arnhem

Akzo Nobel verhuist hoofdkantoor naar Amsterdam

Op 12 januari van het verslagjaar maakte bestuursvoorzitter Hans Wijers bekend dat het chemieconcern Akzo Nobel zijn hoofdkantoor gaat verhuizen van de Arnhemse Velperweg naar de Zuidas in Amsterdam. Wijers: *“We verhuizen naar Amsterdam omdat het een handigere locatie is voor onze wereldwijde activiteiten. We moeten dichterbij de internationale gemeenschap zijn waarin we actief zijn, omdat nabijheid tot onze voornaamste belanghebbenden cruciaal is.”*

Bij de verhuizing die in juli van het verslagjaar plaatsvond, wisselden circa 100 werknemers van woonplaats en bleven 800 personeelsleden achter op de Arnhemse locatie.

CEEG opent handelskantoor in Arnhem

De Chinese onderneming CEEG (China Electric Equipment Group Corporation), onderdeel van het concern CEEG Nanjing PV-Tech, opende in januari zijn Europese hoofdkantoor in Arnhem. Het bedrijf uit Shanghai produceert solarproducten en gebruikt het Kantoor voor de inkoop van grondstoffen en de verkoop van zonnepanelen.

Arcadis verkoopt Euroconsult aan Mott MacDonald

Op 8 maart maakte de directie van het Arnhemse adviesbureau Arcadis bekend dat overeenstemming was bereikt met het Britse advies- en managementbedrijf Mott MacDonald over de verkoop van ingenieursbureau Euroconsult. Arcadis: *“De reden voor de verkoop is dat Euroconsult niet langer past in de strategie van Arcadis. Euroconsult werkt vooral aan donorgefinancierde projecten in ontwikkelingslanden en heeft een sterke reputatie in internationale ontwikkelingshulp.”* Hoeveel Arcadis voor de verkoop van het bureau heeft gekregen, heeft het bedrijf niet bekend gemaakt. Bij Euroconsult werken 125 mensen die samen goed zijn voor een jaaromzet van € 33 miljoen. Euroconsult gaat thans door het leven als Mott MacDonald Euroconsult.

C&A naar China

Het kledingbedrijf C&A opende tijdens het verslagjaar vier kledingwinkels in Shanghai en kondigde in maart aan om in 2008 ook nog winkels te zullen openen in Beïjing. Daarmee gaat het concern de concurrentie aan met de kledingbedrijven H&M en Zara. Bovendien meldde de familie Brenninkmeijer dat tussen 2008 en 2010 nog eens 350 nieuwe kledingwinkels over de hele wereld te zullen openen. C&A heeft in Nederland 150 winkels die goed zijn voor een jaaromzet van rond € 500 miljoen. In Arnhem heeft C&A 2 kledingwinkels.

Lion Capital koopt Hema

Was de Hema tot voor kort de omzetaanvuller voor V&D en De Bijenkorf, nu is een van de oudste warenhuizen van Nederland (Hollandse Eenheidsprijzen Maatschappij) overgegaan in handen van een beleggingsmaatschappij. Nadat de Hema al in 2006 door VendexKBB verkocht was aan het detailhandelbedrijf Maxeda, werd het warenhuis in juni opnieuw verkocht, ditmaal aan de Britse investeringsmaatschappij Lion Capital voor naar schatting € 1,2 miljard. De Hema beschikt over 355 vestigingen, waarvan 55 in België en 5 in Duitsland. In Arnhem staan twee warenhuizen van de Hema. Hema-

directeur Ronald van Zetten: *“De komende jaren willen we er in Europa elk jaar vijftig winkels bij. Lion wil groeien en geeft ons een onbeperkt budget om te investeren, zolang de plannen maar geld opleveren.”*

Lion Capital is een bedrijf dat investeert in merkartikelen, variërend van frisdrank (Orangina) tot buitensportartikelen (A.S. Adventure) en van lingerie (La Senza) tot knäckebröt (Vaasan & Vaasan).

BASF Nederland groeit weer

In 2002 werd de productie van latex door BASF op het industrieterrein De Kleefse Waard beëindigd. In 2004 kromp het Duitse chemieconcern verder in en werd ook het hoofdkantoor aan de John Frostbrug gesloten. Wat overbleef was een kantooretage in de bedrijvenflat Rijnpoort in Arnhem-Zuid. Het was de verwachting dat ook deze activiteit van korte duur zou zijn, omdat de verkoopbinnendiensten van BASF in Europa waren samengevoegd in een nieuwe hoofdzetel in Parijs. Als gevolg echter van overnames in 2006 in Nederland, groeide BASF Nederland weer. Thans bevindt zich van BASF in Arnhem de verkoopbuitendienst en het onderdeel IT-Services in genoemde kantoorverdieping in de Rijnpoort. Er werken 95 personeelsleden.

Uitzendbureau Aspecto Professionals vestigt zich in Arnhem

De uitzendketen Aspecto Professionals opende in september van het verslagjaar een vestiging in Arnhem. De keten richt zich met uitzendwerk vooral op het terrein van de sociale zekerheid: inkomensconsulenten, werkbegeleiding, interim-management. Het bedrijf beschikt behalve in de Benelux ook over vestigingen in Frankrijk en China. Bij de nieuwe vestiging in Arnhem zijn 5 personeelsleden in dienst.

Teijin Twaron verandert van naam in Teijin Aramid

Eveneens in september veranderde het Japanse chemieconcern Teijin de naam van zijn Arnhemse vestiging Teijin Twaron in Teijin Aramid. Reden voor de naamswijziging was de nadruk die het concern wil leggen op de diversiteit aan aramidevezels. Het bedrijf produceert namelijk niet alleen Twaron, maar ook Technora, Sulfron en Teijin-conex. Aramide wordt onder meer gebruikt in kogelwerend materiaal.

ABN Amro verkocht en opgesplitst

Van alle bedrijfsovernames in Nederland was de verkoop van de ABN Amro bank en de strijd die daar gedurende het hele verslagjaar aan vooraf ging de meest opvallende. In de zomer ging het nog om de concurrentie tussen enerzijds het Britse bankbedrijf Barclays en anderzijds het gelegenheidsconsortium Fortis, Santander en Royal Bank of Scotland. Uiteindelijk won het bankentrio en werd ABN Amro (een fusie uit het verleden tussen de Algemene Bank Nederland en Amsterdam-Rotterdam Bank) voor meer dan € 70 miljard door het consortium gekocht. Meteen daarop meldde het trio dat de bank zal worden opgesplitst en dat de Nederlandse activiteiten van de bank zullen worden overgenomen door de Belgisch-Nederlandse bank Fortis. ABN Amro beschikt over 5 vestigingen in Arnhem, Fortis over 1 kantoor.

Knowaste stopt met luierreycling

Op 26 oktober stopte de Canadese onderneming Knowaste abrupt met de recycling van luiers en incontinentiemateriaal. Het bedrijf, pas in 1999 als een toonbeeld van innovatief en milieubesparend ondernemen geopend, sloot op last van de Canadese aandeelhouders de poort. 24 personeelsleden kwamen daardoor onverwacht op straat. Pogingen voor een doorstart mislukten als gevolg van de verkoop van de machines in onderdelen op een veiling.

Lion Capital koopt ook Bever Zwerfsport

Het in dit hoofdstuk al eerder aan de orde gekomen beleggingsbedrijf Lion Capital maakte op 19 november van het verslagjaar bekend de buitensportketen A.S. Adventures voor € 263 miljoen te zullen opkopen. Daarmee wordt ook Bever Zwerfsport met

Financiën

Inkomstenbronnen

Doca is voor wat betreft zijn inkomsten aangewezen op vier bronnen:

- Betaald onderzoekswerk
- Abonnementsgelden
- Projectsubsidie
- Reguliere donaties en eenmalige giften

Uit deze inkomsten moet het archief- en documentatiewerk worden bekostigd, moeten de bureau- en bestuurskosten worden betaald, alsook de vervanging van apparatuur, de uitvoering van projecten en de productie van de maandelijkse Info's. Daarnaast wordt uit deze inkomsten de dienstverlening aan Doca (boekhouding, accountant, vormgeving en onderhoud website) betaald.

Publicaties

Voor wat betreft de reguliere publicaties konden de kosten voor deze vorm van dienstverlening ook in 2007 weer grotendeels worden gefinancierd uit de abonnementsbijdragen. Het jaarlijks tekort bij de productie van de PTW-Info kon in het verslagjaar opnieuw worden gecompenseerd door een steunabonnement van IKV Pax Christi.

Werkplek

De financiering van de werkplek bij Doca geschiedt volgens een regeling die in 2001 met de gemeente Arnhem is overeengekomen. Deze regeling houdt overigens in dat de loonsubsidie binnen drie jaar wordt afgebouwd tot minimumloon.

Financiële reserves

Behalve over een lopende rekening bij de Postbank, beschikt Doca over een kapitaalrekening bij de Postbank om onverwachte uitgaven te kunnen financieren. Daarnaast heeft Doca een rekening bij de Triodosbank. Op de volgende pagina is een financieel overzicht over 2007 opgenomen.

Dankwoord

Uit de giften van een kleine kring van trouwe donateurs kon gedurende het verslagjaar het leeuwendeel van de bureaustkosten worden gefinancierd.

Het bestuur van de stichting wil op deze plaats nogmaals zijn erkentelijkheid uitspreken voor al degenen die met hun financiële ondersteuning het werk van Doca in 2007 mogelijk hebben gemaakt.

Financieel overzicht 2007

Exploitatierekening

Inkomsten		Uitgaven	
Loonsubsidiëring 2007	€ 23.625,--	Loonkosten	€ 22.208,65
Loonsubsidiëring 2006	€ 1.978,31	Projectkosten	- 1.717,98
Projectsubsidies	- 2.000,--	Archief en documentatie ...	- 146,25
Abonnementen	- 1.808,30	Bureaunkosten	- 1.304,05
Archiefwerk	- 78,35	Bestellingen/abonnementen-	75,95
Platformsecretariaat	- 26,85	Bestuurskosten	- 43,12
Tegoeden	- 2.169,80	Jaarverslag 2006	- 130,46
Donaties.....	- 446,08	Kamer van Koophandel	- 21,62
		Apparatuur	- 89,--
		Financiële diensten	- 1.080,52
		Updates website	- 107,40
		Spaarrekening	- 4.500,--
		Contributies	- 50,--
		Positief saldo	- 657,69
Totaal	€ 32.132,69	Totaal	€ 32.132,69

Balans

Activa		Passiva	
Voorraad	€ 108,--	Afschrijving apparatuur ...	€ 500,--
Inventaris	- 5.000,--	Reservering apparatuur	- 2.550,--
Bibliotheek	- 2.150,--	Reservering accountant	- 900,--
Vordering archiefwerk	- 312,--	Reservering boekhouder ...	- 250,--
Vordering secretariaat	- 2.600,--	Reservering projecten	- 2.000,--
Tegoed loonsubsidie	- 862,--	Loonbelasting	- 417,--
Vordering	- 6,35	Salariskosten	- 862,--
Postbank 31/12/2007	- 720,52	Aanschaf apparatuur	- 1.028,99
Kapitaal 7/5/2007	- 572,44	Loon archiefwerk	- 312,--
Triodos 31/12/2007	- 19.320,72	Loon secretariaatswerk	- 2.600,--
		Eigen vermogen	- 20.232,04
Totaal	€ 31.652,03	Totaal	€ 31.652,03

Publicaties

- Jaarrapportage 2006 'Vervanging F-16' p.20
- Campagne tegen clustermunitie p.22
- Defensie Industrie Strategie p.24
- Internationale Dag van de Vrede 2007 p.26
- Nederlandse wapenexport in 2006 p.28
- Vervanging F-16 door JSF (6) p.30

Jaarrapportage 2006 “Vervanging F-16”

Special PTW-Info, april 2007

Op 14 november van het vorige jaar ondertekende staatssecretaris voor Defensie Cees van der Knaap een *Memorandum of Understanding (MoU)* met de Amerikaanse overheid, waarin de Nederlandse regering zich vastlegde op verdere deelname aan de ontwikkeling van de *Joint Strike Fighter (JSF)*, de gedoodverfde opvolger van de F-16. Alle verkiezingsbeloften ten spijt (“*De PvdA stapt uit het JSF-project*”) en ondanks herhaalde waarschuwingen van de kant van de Algemene Rekenkamer, staat de Partij van de Arbeid, weer terug in de regering, pal achter de verdere ontwikkeling van dit grootste defensieproject ooit.

En omdat het een project van die omvang is, heeft de regering zich verplicht om ieder jaar met een voortgangsrapportage te komen. Op 11 april van dit jaar verscheen daarom van de kant van Defensie en Economische Zaken de gezamenlijke *Jaarrapportage “Vervanging F-16” over het jaar 2006*” als brief richting Eerste en Tweede Kamer. Een week eerder hadden de Auditdiensten van beide ministeries de cijfers nog eens doorgerekend, dat wil zeggen voor zover mogelijk...:

“Het projectbudget is verhoogd met ca. € 1 miljard tot een bedrag van € 5,5 miljard inclusief een projectreserve van ca. € 90 miljoen. In het projectbudget is uitgegaan van de toekomstige verwerving van 85 toestellen inclusief de aanschaf van twee testvliegtuigen en diverse toebehoren. Een geactualiseerd gedetailleerd kostenoverzicht is niet voorhanden en de ramingen zijn deels gebaseerd op schattingen. Daarnaast zijn nog niet alle kosten van de aanvullende behoeften te kwantificeren. Het een en ander wordt mede veroorzaakt doordat een deel van deze aanvullende behoeften nog onderwerp is van studie of pas tijdens het test- en evaluatieprogramma komt vast te staan.”

Als een schildersbedrijf langskomt met een dergelijke onderbouwing zal niemand het in zijn hoofd halen om het opknappen van zijn huis aan dat bedrijf uit te besteden. Maar de Nederlandse regering besluit om het projectbudget met een miljard euro te verhogen.

Inmiddels heeft ook het *Government Accountability Office*, de Amerikaanse Rekenkamer, alle zicht op de kosten verloren: het toestel kan 48 miljoen dollar per stuk gaan kosten, maar ook net zo goed 112 miljoen dollar. De auditdiensten van beide ministeries derhalve in hun conclusie:

“Omdat het GAO-rapport geen inzicht geeft in de opbouw van deze stuksprijs en omdat de gehanteerde uitgangspunten niet identiek zijn (bijv. prijspeil 2002 versus then year US-dollars), laat zich het verschil tussen de kale stuksprijs van \$ 48 miljoen en de all-in prijs uit het GAO-rapport van \$ 112 miljoen niet analyseren naar de verschillende hiervoor genoemde bestanddelen. Gelet op deze onzekerheden omtrent de kosten en de (verwachte) stuksprijs kunnen wij geen uitspraak doen over de toereikendheid van het huidige projectbudget van € 5,5 miljard.” Waarvan akte!

De documentatie “Jaarrapportage 2006 ”Vervanging F-16” (53 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op Postbankrekening 2904981 ten name van Stichting Doca te Arnhem onder vermelding van “Jaarrapportage 2006 ”Vervanging F-16”.

Campagne tegen clustermunitie

Special PTW-Info, juli 2007

Na een intensieve campagne van jaren door vredesgroepen wereldwijd, werd in 1997 het Verdrag van Ottawa gesloten. Dit verdrag voorziet in het verbod op productie, opslag en gebruik van anti-personeelsmijnen. Een wapen dat na beëindiging van een oorlog nog jarenlang voor slachtoffers zorgt, met name onder boeren die hun land weer zijn gaan bewerken. De wapenindustrie vond een antwoord op het verbod door de al jaren bestaande clustermunitie te perfectioneren. Clustermunitie (bommen, raketten en granaten) bestaan uit kleinere explosieven die zich over de grond verspreiden. Oprukkende militaire eenheden, maar ook vliegvelden en kazernecomplexen, kunnen zo - in militaire termen - effectief worden uitgeschakeld. Circa 10% van deze bommetjes explodeert echter niet bij het vallen op de grond en blijft liggen tot ze worden opgeraapt of iemand er op trapt. En opnieuw is het vooral de burgerbevolking die na een militair conflict het slachtoffer wordt van een dergelijk wapen: vooral kinderen denken dat de vaak felgekleurde explosieven leuk speelgoed zijn. En opnieuw ook zijn het de vredesgroepen wereldwijd, grotendeels verenigd in de Cluster Munition Coalition, die de strijd met dit wapen hebben aangeboden. De Noorse regering was de eerste die deze campagne steunde door in februari van dit jaar de Oslo-conferentie te beleggen. Deze conferentie moest landen over de streep trekken om, net als bij het Ottawa Verdrag, een internationaal verbod van de grond te krijgen dat productie, opslag en gebruik van clustermunitie verbiedt. Op de Oslo-conferentie volgde in mei dit jaar de Lima-conferentie, waaraan tientallen landen meer meededen dan in Noorwegen.

Ook Nederland heeft clustermunitie in voorraad en heeft dit wapen zelfs ingezet tijdens het NAVO-offensief in Servië en Kosovo in 1999. En ook de Nederlandse regering krijgt daarom te maken met oppositie vanuit de vredesbeweging. IKV Pax Christi, Unicef, Amnesty International, Stichting Vluchteling en Oxfam Novib, alle vertegenwoordigd in de Cluster Munition Coalition, dringen er al geruime tijd bij Den Haag op aan om de clustermunitie uit het arsenaal van de krijgsmacht te verwijderen, tot op heden echter nog vergeefs. Wel heeft de regering aangekondigd om vóór een eventueel inzetten van dit wapen de Tweede Kamer tijdig in te lichten. Een halfslachtige houding, die Nederland als gidsland op het gebied van humanitair recht onwaardig is. De oorlog tussen Israël en Hezbollah afgelopen jaar, waarbij een overdaad aan clustermunitie werd ingezet, heeft immers weer eens laten zien waartoe dit wapen (en oorlog in het algemeen) leidt: al tientallen burgers zijn omgekomen sinds ze terugkeerden naar hun huizen en akkers in Libanon.

De documentatie "Campagne tegen clustermunitie" (54 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op Postbankrekening 2904981 ten name van Stichting Doca te Arnhem onder vermelding van "Campagne tegen clustermunitie".

Defensie Industrie Strategie

Special PTW-Info, september 2007

“De komende jaren zal de veiligheidspolitieke agenda vooral in het teken blijven staan van de dreigingen die uitgaan van falende staten, proliferatie van massavernietigingswapens en terrorisme.”

Dit uitgangspunt van Economische Zaken en Defensie in hun gezamenlijke rapportage van 27 augustus 2007 aan de Eerste en Tweede Kamer vormt de opmaat voor een serie aanbevelingen aan het parlement. Daarvan is de belangrijkste dat de lijn zoals uitgezet in de Prinsjesdagbrief van 2003, namelijk dat het Nederlandse leger als *“een kwalitatief hoogwaardige krijgsmacht”* internationaal moet kunnen optreden *“in het gehele geweldsspectrum”*, geconcretiseerd dient te worden in de *‘ontwikkeling, productie en instandhouding van defensiematerieel (...) die past binnen een hoogwaardige kennis-economie, niet in de laatste plaats vanwege een spin-off naar de civiele markt.’*

Om de vervlechting tussen het militaire apparaat enerzijds en bedrijven, kennisinstuten en technische opleidingen anderzijds te versterken, zien Defensie en EZ met name een taak weggelegd voor het subsidiebeleid van de overheid op het gebied van innovatie en belastingvermindering ten gunste van research door het bedrijfsleven.

Maar ook de defensie gerelateerde industrie zelf zal zich nadrukkelijker moeten gaan manifesteren met name op de terreinen waar ze sterk in is:

1. command, control, communication, computers en intelligence
2. sensorsystemen
3. geïntegreerd platform ontwerp, ontwikkeling en fabricage
4. elektronica en mechatronica
- 5.
6. geavanceerde materialen
7. simulatie, training en kunstmatige omgevingen

Tot zover wijkt deze rapportage niet veel af van eerdere beleidslijnen. Anders wordt het echter waar Defensie en Economische Zaken (daarin ondersteund overigens door Binnenlandse Zaken en Justitie) die vervlechting krijgsmacht-maatschappij beogen te versterken met een beroep op de veiligheid: *“In 2007 wordt door EZ in samenwerking met Defensie, BZK en Justitie de mogelijkheid van een innovatieprogramma op het gebied van “Security” onderzocht. Indien blijkt dat op dit gebied voldoende excellentie bestaat in Nederland, gecombineerd met internationale marktkansen, dan moeten de betrokken industrieën draagvlak genereren voor een gezamenlijk strategisch innovatieprogramma.”*

Er is niet veel fantasie voor nodig om te bedenken wat er allemaal onder ‘Security’ geschaard kan worden. Nederland als exporteur bij uitstek van ‘1984’. Met steun in de vorm van staatssubsidie en belastingaftrek.

De documentatie ‘Defensie Industrie Strategie’ (44 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op Postbank-rekening 2904981 ten name van Stichting Doca te Arnhem onder vermelding van ‘DIS 2007’.

Internationale Dag van de Vrede in Arnhem

Special Info Arnhem Mondiaal, oktober 2007

In 1981 nam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties een resolutie aan waarin werd vastgelegd dat er elk jaar op een specifieke dag aandacht zou worden gevraagd voor ontwapening. Sinds 2001 is 21 september die dag. Op die datum, vallend in de Vredesweek, worden in de hele wereld activiteiten ondernomen, belicht of herdacht die betrekking hebben op de verwezenlijking van het ideaal van de wereldvrede. Al sinds 1969 wordt in Arnhem jaarlijks de Vredesweek onder de aandacht van het publiek gebracht, zij het met wisselend succes. Veelal zijn het de Arnhemse kerken die hierin het initiatief nemen, soms particulieren. In het kader evenwel van 25 jaar samenwerkende Arnhemse vredes- en ontwikkelingsorganisaties heeft het Platform Arnhem Mondiaal gemeend de Internationale Dag van de Vrede dit jaar aan te grijpen om het Platformwerk en dat van de 14 aangesloten organisaties voor het voetlicht te brengen. Verder was de avond - net als die in maart rond de VN-Dag tegen Racisme en Internationale Vrouwendag overigens - bedoeld om de talloze vrijwilligers van de organisaties nauwer kennis met elkaar te laten maken. Toen de Stichting voor Actieve Geweldloosheid vervolgens besloot om de Gandhi Vredesduif dit jaar (postuum) uit te reiken aan het Arnhemse echtpaar Wim en Toos Onderstal, was het programma van de avond snel gemaakt. Veel Arnhemse organisaties op het gebied van vrede, ontwikkelings-samenwerking en mensenrechten danken hun oprichting en hun voortbestaan, vaak in moeilijke tijden, immers aan de niet aflatende inzet van beide sociaal bewogen Arnhemmers.

In deze *special* in de serie Info Arnhem Mondiaal zijn de teksten opgenomen die op deze bijeenkomst zijn uitgesproken. Daar waar deze teksten niet op papier waren gezet, is gebruik gemaakt van internet om aan de betreffende informatie te komen. De foto's in het tweede deel van deze Info geven een indruk van de bijeenkomst. Ze zijn gemaakt door Paulien Kruijer; zij vertegenwoordigt de Stichting Arnhem-Lima in het Platform Arnhem Mondiaal.

Tenslotte vindt u hieronder nog de website-adressen van de organisaties die een bijdrage aan de bijeenkomst hebben geleverd. Daarbij zij opgemerkt dat vanuit de centrale website van het Platform Arnhem Mondiaal eenvoudig doorgelinkt kan worden naar de sites van de bij het Platform aangesloten organisaties. Ook zult u daar genoemde foto's aantreffen die desgewenst kunnen worden gedownload.

www.arnhemmondiaal.nl
www.musicianswithoutborders.org
www.geweldlozekracht.nl
www.neag.nl
www.stadspastoraatarnhem.nl

Jaarrapport

Nederlandse wapenexport in 2006

Special PTW-Info, oktober 2007

De totale Nederlandse export (goederen plus dienstverlening) bedroeg in 2006 ruim € 318 miljard. Daarvan was € 1,1 miljard van militaire aard, variërend van tweedehands materieel dat de krijgsmacht afstootte tot supermoderne in ons land ontwikkelde vuurgeleidingsapparatuur. Percentueel betekent dit dat van de Nederlandse export 0,35% van militaire aard is. Dat lijkt op het eerste oog niet veel, maar met een totaal aan exportvergunningen in 2006 van meer dan een miljard euro plaatst het kleine Nederland zich net als in de voorgaande jaren opnieuw in de top-10 van wapenexporterende landen in de wereld tussen grote naties als Rusland, China en de VS in.

Nederlandse wapenexport in miljoenen euro's

Jaar	NAVO-landen	Buiten NAVO	Totaal
1996	369,6	49,6	419,2
1997	274,8	833,4	1.108,2
1998	274,8	157,1	431,9
1999	295,1	71,3	366,4
2000	282,7	134,6	417,3
2001	528,1	123,2	651,3
2002	350,6	99,7	450,3
2003	974	176,8	1.150,8
2004	466,4	177,8	644,2
2005	743,7	431,6	1.175,3
2006	450,6	674,1	1.124,7

Bron: Ministeries van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken

Van dit bedrag van € 1,1 miljard kwam € 175 miljoen binnen door tweedehands verkopen: F-16's aan Chili, mijnenjagers aan Letland en raketinstallaties aan Finland. Maar vanwege de bouw door Koninklijke Schelde van vier korvetten voor Indonesië kwam € 278 in de papieren te staan, hoewel de schepen nog geleverd moeten worden. Het resterende bedrag van € 672 miljoen is dus de export van wapenonderdelen, simulatoren, radarapparatuur etc. Voor dit aanzienlijke bedrag zijn 250 over het algemeen kleine tot middelgrote ondernemingen in ons land verantwoordelijk waar bij elkaar ongeveer 11.000 mensen werken.

De documentatie 'Jaarrapport Nederlandse wapenexport in 2006' (100 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door € 5,- over te maken op Postbankrekening 2904981 ten name van Stichting Doca te Arnhem onder vermelding van 'Wapenexport 2006'.

Vervanging F-16 door JSF (6)

(Vervolgrapport Algemene Rekenkamer)

Special PTW-Info, december 2007

“De Ministeries van Defensie en van EZ zijn goed op weg om de onduidelijkheden over het JSF-programma zo veel mogelijk op te helderen. Ze hebben veel informatie verzameld en voorgelegd aan de Tweede Kamer.” Dat compliment kunnen beide departementen alvast in hun zak steken, want aan duidelijkheid ontbrak het, aldus de Algemene Rekenkamer, een jaar eerder nogal. Daardoor kon de parlementaire controle niet goed plaatsvinden en dat was weer een bedreiging voor de democratische rechtsgang. Maar wie mocht denken dat de Rekenkamer met het vaststellen van die verbetering tevreden is, komt bedrogen uit: *“Ondanks deze inspanning is de kans groot dat besluitvorming over de aanschaf van de JSF plaatsvindt zonder dat er zekerheid bestaat over uiteindelijke kosten.”* In dat opzicht is er dus nog geen verbetering vast te stellen in de wijze waarop Defensie en Economische Zaken het parlement voorlichten over kosten en baten van het JSF-programma.

In het op 4 december 2007 naar de Tweede Kamer gestuurde rapport *“Monitoring verwerving Joint Strike Fighter; stand van zaken september 2007”*, is de Rekenkamer echter niet meer zo verwijtend als zij een jaar eerder in haar rapportage nog was. Natuurlijk, met een bedrag van € 14,6 miljard (prijspeil 2005) is dit Neerlands duurste defensieproject ooit. Maar dat is dan wel inclusief exploitatie- en onderhoudskosten tot het jaar 2052, wanneer de beoogde 85 JSF's versleten zullen zijn. En als opvolger van de F-16 is de JSF nog altijd het beste toestel voor de beste prijs, zeggen de defensiespecialisten. En mooi dat de Nederlandse industrie op de eerste rang zit waar het gaat om het verkrijgen van lucratieve opdrachten, zegt de premier. Maar nog altijd weet niemand hoe duur die JSF gaat worden. Is dat \$ 36 miljoen zoals in 2000 nog door Defensie tegen de Tweede Kamer werd gezegd? Of blijft dat bij \$ 50,6 miljoen zoals de huidige minister van Defensie ons voorhoudt? Maar dat bedrag is gebaseerd op het prijspeil van 2005 en hoe bereken je die stuksprijs eigenlijk? Deel je het aantal toestellen op de kale projectkosten zoals het kabinet dat vindt? Of deel je het aantal op het totaal van alle kosten die de overheid (lees: de belastingbetaler) moet betalen, zoals de Rekenkamer vindt dat je moet doen?

Toch is de Rekenkamer uiteindelijk betrekkelijk mild waar het gaat om het oordeel over de kostenweergave. Lockheed Martin, als de hoofdaannemer van de JSF, krijgt een veeg uit de pan omdat het concern niet in de keuken wil laten kijken en de Nederlandse overheid zou betere berekeningen moeten uitvoeren op basis van goede valuta-weergaven. Voor het overige gaat het echter de goede kant op....

Maar de Algemene Rekenkamer wordt dan ook niet ingehuurd om te bezien of € 14,6 miljard niet beter besteed kan worden dan aan peperdure jachtvliegtuigen. Of om de vraag te onderzoeken waarom dat kleine Nederland nu toch zo graag mee wil doen in *“het gehele geweldsspectrum”*. Terwijl dat toch kernvragen zijn.

De documentatie “Vervanging F-16 door JSF (6)” (55 pag.) is ook voor niet-leden van het Platform tegen Wapenhandel verkrijgbaar door het overmaken van € 5,- op Postbankrekening 2904981 ten name van Stichting Doca te Arnhem onder vermelding van “Vervanging F-16 door JSF (6)”

Bedrijvenarchief Doca

Het bedrijvenarchief van de stichting Doca bestaat uit een jaarverslaggedeelte, een persgedeelte, een tijdschriftengedeelte en een profieldeel. Onderstaande 1.400 bedrijven in de regio Arnhem komen voor in ons persarchief. De ondernemingen die met een asterix zijn aangemerkt komen niet alleen in ons persarchief voor, maar ook in het jaarverslag- en profielarchief. (Tot de regio Arnhem rekenen wij: Arnhem, Bennekom, Dieren, Doorwerth, Driel, Duiven, Ede, Ellecom, Elst, Heelsum, Heteren, Huissen, Oosterbeek, Renkum, Rheden, De Steeg, Veenendaal, Velp, Wageningen, Westervoort, Wolfheze en Zevenaar.) Kopieën uit ons persarchief kunnen tegen geringe vergoeding worden verkregen. Mail daartoe met doca@antenna.nl

A

Aalders
De Aam
AATC
ABAB
Abas
ABC Logitrans
ABC Vastgoed
ABN AMRO*
ABP*
ABT
AccoN
ACF*
Achmea Holding
Acoma
AC Restaurants
Action
Active Life
Adco
Adeco
ADP
ADT
AEC
Aegon
Aetec
Agfa Gevaert*
AGN
Agrojobs Helicon
AGS
Ahold*
Ahrend*
AIB
Air Cargo Center
Air Castle Evenementen
Airport-Service
AKO-Kiosk
Aktief Uitzendbureau
Aktiesport
Akzo Nobel*
Albany International
Albert Hoegen
Albert Riksen

Alboma
Alcafood
Alcan
Aldi
Aldipress
Alerta Capital Partners
Alfonso's
Alpinvest
Allround
Allwave
Alpha Soft
Alumel
Alva
Alysis Zorggroep
AMCO
Amcosem
Van Ameyde
America Today*
Ames Europe
Amici*
Amicon
AMP
AM NV
Amstelland Vastgoed
ANBD
Anson's
ANWB
Apcoa Parking
Apharmo
APM
APN
Apple
APS
ARA
Arbo
ArboNed
Arcadis
Arcfeld
Are/Reco
Argos
ARK
Arke Reisburo
Arma Verhuur
Arnhem

Arnhem Automaten
Arnhems Vastgoed
Arnhemsche Mij.
ASB
ASM-Fico
Assink & Koerselman
ASV
ASVA
A.S.Watson Group
ATM/Telesignaal
Atos Origin
ATU
Audax
Auping
Autostad Arnhem
AutoStoll
AVA
Avira
AXA Stenman

B

B 32 Groep
Baan Company
Babcock
Baby Center
Baby Inn
Backup Service
Bacob Bank
Babcock
Bakker
Bakker Bart
Balans
Ballast Nedam*
BAM*
Baptista
Baptista's Carwash
Barenbrug
Barilla
Baron Hotel & Leisure
Bart Smit
Basal Oost

BASF*
 Basismarkten
 Bastion Hotels
 BAT
 Bata
 Van Batenburg BTD
 Bauhaus
 Bayer*
 Bazo
 B&B
 BBP Turbine
 BCE Bouw
 Bd Architectuur
 BDM Nederland
 BDO Welg.CampsObers
 Beate Uhse
 Beke
 Belcompany
 Bella Donna
 Bemitex
 Ben
 Benetton
 Bendertechniek
 Bengerden
 H.v.d.Berg
 BerGen Consult
 Berlo Service
 Bernisun
 Besi
 Besselink
 BestData
 Den Besten Horeca
 Beter Bed
 Bex Reizen
 Beton Productiebedrijf
 Arnhem
 Bever Zwerfport
 De Beyer
 BFI*
 Bieze Holding
 Big Apple
 Bijou Brigitte
 Bike-World
 Bilderberg Groep
 Billiton*
 Bio-Rad Laboratories
 Biscotti
 Bisselink
 BLGG
 Blokker
 BMB
 M.Bodt
 Body Shop
 Boekelier*
 Boekhoorn
 Boels
 De Boer Unigro
 Boetiek 32
 Boge Kompressoren
 Boks
 Bols Wessanen

BoMij
 Bonaire Vastgoed
 Boni
 Boom*
 Boral Nedusa
 Bosch
 Boschman Groep
 Bouman
 Bouwcomfort
 Bouwfonds
 The Box
 BP
 Braaksma
 Brezan
 Brink Autosloperij
 Bricorama
 Britain Group
 Brocacef
 Brons & Partners
 Brooks Instrument
 Brouwer & Zn.
 Brova Groep
 BRS Software
 Bruhamij
 Bruil
 De Bruin Burgers
 Bruna*
 Brunel International
 Brüning Coatings
 Bruynzeel
 BSO*
 BTC Stebotax
 BT Nederland
 Buitink
 Bunzl
 Burger King
 Burghouwt Bouwbeslag
 Buvam

C

C&A
 Cadans
 Calsonic
 Caméléon
 Camfil
 Cap Gemini Ernst &
 Young
 Cargo
 Carlisle Europe
 Carnaval Shop
 Carpet-land
 Car Technics
 Casema*
 Casino
 CBS
 CCA
 CCT
 CCV

C 1000
 CDS Engineering
 CEEG
 Cebeco Handelsraad
 CEN
 Centurion
 Ceres
 Charles Goffin
 Christine le Duc
 Chris van Holten
 Ciba Geigy*
 CineMec
 Citam Huissen
 Cito
 Cito Benelux
 Claudia Sträter*
 Claymount
 CME
 CMS Derks Star
 Busmann
 Coberco Zuivel*
 Coca Cola Beverages
 CODI
 Coers & Roest
 Colbond
 Colson
 Coltex
 CombiFoto
 Compaxo
 Computer Company
 Condor Wessels
 Connexion
 Content
 Continu Engineering
 Cool Cat
 Coöp
 Coopers & Lybrand
 Corbeek Cable
 Cordena Call
 Cora Kemperman
 Corera
 Corio
 Corus
 Coveco
 C&P Courier
 CPRO
 CR Delta VRV Holding
 Cr&do
 Credo
 Crédit Lyonnais
 Creijf's
 CRH
 Crowntek
 CSC Europe
 CSS
 CTB Holding
 CVC Capital Partners*
 C&V Holding
 CWN
 CZ

D

DA-drogisterijen
Dachser
Dactech Milieu
Dactylo
Daddy's Hobby
Van Dalen Huissen
Van Dalen Schoenen
Damen Consultants
Van Dam Stoffen
Dassen
Datahouse
Davilex
DAVU Engineering
Dazoe
DBB
Decom Telecom.
Decorette
Delacre
Delft Instruments*
Dejima Optical Films
Delgromij*
Deli XL
Deloitte & Touche
Delta
Delta Lloyd Nuts Ohra
Delta Partners
Derksen
Derksen Verhuizingen
Desmepol
Detectnu
Deutsche Post
Devo Holding
Dexcom Holding
DHL Worldwide
DHV*
Diaged
Van Dijk
Dille & Kamille
DIO-Drogisterijen
Dixons*
Dispo/Duni
DMG Nederland
Dolcis
Domino's Pizza
Donders
Van den Dool
Dormaël
Double Fun
Douma
Douwe Egberts
DPD
Draft
Dreves Engineering
Driessen
Drost & Zonen
Dru
Drukkerij Gelderland
DSB-Bank

DSH/W&B
DSL Woningbureau
DTL&P Consultancy
Dudok Nederland
Dumeco
Du Soleil
Dusor*
Dutchi Motors
Dutchtone
Duthler
DVD
Dynabyte
Dynaretail
Dynoplast

E

Earl Engineering
Eastman Kodak
Ebbers
E-Care Repair
Ecco
ECI
Ecologische Handelsmij
Edah*
Van Ede & Partners
Edgar Vos
EKA
Electro Techniek Elden
Elgro
Elysio
Elzenaar
Van Elst
EMT
EnergieNed
Engelsing
Entré Computer
Epogro
Epson
ERA
Eriks
Erren Protectie
ERSC
Van Es
Esca
Esprit
Van Essen Banden
Van Essen Beton
Essent
Essilor-Classen
Esso Nederland
ETE
Etna Groep
Etos*
Eurindustrial
Euro Color
Eurocommerce
Euroconsult*
Euro Delight

Euromex
Europe Flyer Logistic
Euro Register
Euro Spyshop
Euro-Troll
Eurovite Nederland
Event Security Arnhem
Evers
Exendis
Expeditie Visser
Exxon Mobil

F

Faber Electronics
Fagoed
Fagro Consultancy
Fairey Arlon
De Fakkell
FAL Duiven
Fernhout
FGH
Fico
Fifo Vaklab
Fikse
Fired Interlinings
Flair
Fleet Control Nederland
Fleurop
Flex Post Nederland
Floreat
Food XL
Foras
Ford
Formule 1
Fortis
Forty Five
Forty Four
France Télécom
Franklin Presentations
Free Record Shop
Frenej Installateurs
Frentz
Freudenberg Household
Friends Travel
Friesland Bank
Friesland Foods
Productions
Fugro*
Funprice Media

G

Gako
Gam Telecom
Gamma
Gamma Holding

Gammaster
 Gamo
 Garantmarkt
 Van Gastel-Bisterbosch
 Gazelle
 Geerlings
 De Gelderlander
 Gelderland Events
 Gelders Dagblad
 Gelderse Taxi Centrale
 Van Gelder & Zonen
 Gelderse Papiergroep
 Gelpa Verpakkingen
 Van Gend & Loos
 Generale Bank
 Geo & Hydro Milieu
 Geové
 Gerritsen Bouw
 Getronics*
 Geveke Groep
 GIBA
 Gibo Groep
 Gilde Investments
 Ginaf
 Gioma Group
 GIPA
 Global Acces
 GNEM
 Golf
 GOM
 Gom Schoonhouden
 Goossens Wonen en
 Slapen
 Goudsmit
 De Graaf Contracting
 Granny's
 Graydon
 Great Universal Stores
 De Greenenbrink
 Grenswisselkantoren
 De Groene Weg
 Groenwoudt
 Grondbank Midden-
 Gelderland
 Grontmij*
 Gsus Industries
 GTI*
 Gümüs
 GVM

H

Habeco
 Habitat
 Van Haeften
 Hagen
 Hagens Events
 Hago Nederland
 Haindl

Halder
 Halfords
 Hanco ATM Systems
 Hans Anders*
 Hans Smits
 Harting-Bank Arnhem
 Van Harten
 Harvex Projects
 Hatéma
 Hatraco
 Havinga
 Hazeland
 Hazeleger*
 HBG*
 HBM
 HCG*
 HDB Groep
 Hectas Groep
 Hegeman
 Hegeman Bouwpartners
 Heidemij*
 Heijckmann
 Heijmans
 Heijting
 Heineken*
 Heinz
 Heliflight
 Helinet
 Hema*
 V.Hemmen Lippmann
 Hendriks Konstrukties
 Hennes & Mauritz
 Hermans Groep
 Hermsen
 Hertel
 Hes van Zweden
 De Heus
 Van den Heuvel
 Heveco
 Hevex
 Hibin
 HIJ
 HI&T
 HMIB*
 Hochtief
 Hodes
 Hoek Loos
 T.Hoeré
 Hoevers Transport
 Holland International
 Van den Hoogen
 Van der Hoogen
 De Hoogkamp
 Hoogwegt International
 Horn
 Hout-Brox
 HSK Groep
 Van Houtum
 HPWS
 HSV-Ede
 HTM

Hubo
 Huisman Elektrotech-
 niek
 Humana
 Human Interference
 Humphrey's
 Hunkemöller*
 Hupkes
 Hutchinson
 HWS
 Hyva

I

IBM*
 ICN Relatiegeschenken
 IF Technology
 Ikea
 Ilaco*
 ILMO
 Imarco
 IMN
 IMNB
 Impuls
 Inacom Instruments
 Indalo
 Indivers
 Indufil
 Industriepark Kleefse
 Waard
 Indyeco
 Info Support
 Info Vision Clinics
 Infratotaal
 ING*
 Ing.bureau Arnhem
 Ingenium
 Initial Varel
 Innotiv
 Intechno
 Intercol
 Intergamma
 Interim Personnel
 International Battery
 Group
 Internatio Müller*
 International Security
 Agency
 Interpay
 Interpolis
 Inter Product
 Intersport
 Intertoys
 Intervam*
 Intra-Profiel
 Intratuin
 Invensys
 IPC
 IPC Plant

IRM Consultants
Italia Leather Wear
ITC Procurement
Ité Groep
ITN Engineering
ITT
Ivory

J

Jager
De Jager Groep
Jamin
Jansen Recycling
Jansen Totaal Wonen
JAZO
JDS Uniphase Photon.
Jencikova
JHV gaming
Joh.Altena
Jones Clothing
Jongeneel
Josephine & Co
Jumbo

K

Kamps
Kamps de Wild
Kantorenhuis
Karwei
De Kat
Katoen Natie Groep
Kawecki-Billiton*
KCS
Kelly
Kema*
Kembo
Kemkens
Kemperman
Kender Thijssen
V.d.Kerk + V.Venrooy
Van Kesteren
Keukenboer
Keygene
Kien Kleding*
Kijkshop*
Kimberley-Clark
Kinkelder*
Klaassen Vastgoed
Klein Rosendael
KLM Aerocarto
Klockgrossisten I
Norden
Klompé
Knaakland
Knooppunt

Knowaste
Kobold
Kok Ede
Komart
De Komeet
Kom Keukens
Kompier
De Koningh
Konmar
Kookeiland
KookOok
Koperslakkenbloem*
KPMG
KPN*
Kral Superphoto
Kredietbank Nederland
Kreymborg*
Kroese
Kroymans
Kruidvat
De Kruitereij
Kuiper Bouw
Kuwait Petroleum
Kwantum*
Kwik-Fit

L

Labouchère
Laheij
Lalesse
Lamme
Lamme van Hofwegen
Lampe
Landis
Van Lanschot Bankiers
Lantor
L@rix Technology
Group
Lasercentrum Arnhem
Laura Ashley
Laura en Vereniging
Laurus
Leen Bakker
Leisure Investments
Leitz
De Lelie
Leo van Schaijck
Lepper
Let's do it!
Libertel
Liberty
Lidl
Linea Pharma
Van der Linden Groep
Lion Capital
Lips
Lithos Bouw
LMI

Loeffen
LogicaCMG
Lone Star
LSA Arnhem
Lumi lamp
Lundia
Luteijn Groep
Luxan
Luzac

M

Macintosh*
Mac & Maggie
Maco Hendriks
Macostan
Mactwin Security Syst.
Maessen & Hendriks
Magellan M5
Majoor
Makro*
Malenstein
Manaus
Mango
Manpower
Mans & Mans
Marca
Marin
Marine Construct
Markan
Marke-Tel
Marktkauf
Marskramer*
Martinair
Matchbank
Maxeda
Maxis
Maxwell Adviesgroep
MBC
McDonald's*
McHil
Media Markt
MediNova
Medochemie
Medtronic
MeesPierson
Meeús
Megacar
Megapool
Melchemie*
Melkweg Holland
Melles Griot
Meltek
MeMon
Men At Work
Meneba
Menzis
Mercuri Urval
Merckx

Mestpro Nederland
Metal Work Nederland
Meteo Consult
Meteoor
Metro
Meubelfabriek Wage-
ningen
Meyer & Meyer
Microlens
Middelkoop
Mijnssen
Minerva
Ming Palace
Misset
Miss Etam
Miss Selfridge
Misti Scheepsreparatie
Mita Nederland
Mitutoyo
Modelec Netwerken
Moerke Beheer
Momenti
Monaco
MoNet
Money Planet
Mousset
MRBI
M&S Mode*
MTSA
Mulckhuysse
H.A.Muller
Multiland Vastgoed
Multi-Vlaai
Multivloer
Mussé
Mutsaerts-Holland
MW Staalbouw

N

Nacap Nederland
Nagron Steel
NAMA
Naturana
Navanco Groep
NBBS
NBC Groep
NCB
Nebeco
Neckermann
Nedac Sorbo Groep
NederRijn Groep
Ned Interim
Nedlloyd*
Nedstack
Van Neerbos Bouw-
markten
Neproma
Nestlé

New Orleans
NHF
NH Hoteles
R.J.Nieland
De Nieuwe Horizon
Nijhuis Alkono
Nijhuis Bouw
Nijland
Nils
Nimax Etiketten
NMB-Heller
Nimox Groep
NI-Tel
Noga
Nolthenius/Pannhuysen
Norabouw
Norske Skog
Nova Engineering
Novap
Novartis*
NRG
NS
Nucletron*
Numico
Nunes Consulting
Group
NUON*
NVM-Makelaars

O

Obervision
OCL
Oil & Vinegar
Olivetti
One Day Cleaning
Oomen
Oost NV
Oosterse Tapijten
Oostnet
Opgenoort
Orange
Orat
Ordina
Ordinateur Beheer
L'Oréal
Ören
Otra
Out-Fitz
Ouwering
Overhaghe
Owtv

P

PAI
Pall
Pandex

Panflex
Papierfabriek Schut
Paradigit
Parisbas Nederland
Parker Filtration
PBNA
PC International
Pearle Opticiens
Peek & Cloppenburg*
Peelen
Peeze
Peja
Pelikan
Penko
Peppinck
PERA
Perdigon
Permar
Perplex
Perry Sport*
Petroplus
Phanos
Pharr Holland
PHI
Philip Services
Philips*
Phoenix Beheer
Phoenix Megatronica
Phonex Telecom
Piet Kerkhof
Piet Klerkx
Piet Zoomers
Pipoos
Pitch*
Plaatsman Keukens
Planoform
Plant Research Inst.
Plastico
Plato Hout
Plein 11
Plieger
PNO Consultants
Van der Pol
Polak
Polimoon
Pollmann
Polman Groep
Polydesign
Praxis*
Prénatal*
Pragmacare
Preussag
Price Waterh.Coopers
Prijstopper
Priority Telecom
Prisma Food
Probat
Profimarkt
Proflin
Projektro
Pronto

ProRail
Provast
PS systems
PTT*
Publex
Pulls
Putman
Pyros

Q

Queens Moat Houses
Qray

R

RAAD
Rabo*
RAET*
Railion
Raket
Randon
Randstad
Ratelband
RDMS
Record
Reed Elsevier
Reerink
Reesink
Regus
Reinbouw
Rejoko
Reklet
Relron
Reparco
Rethmann Plano
Retour Vloer
Rheden Beton
Rheden Steel
Rhederzand
Riche
Riedel
Van 't Riet Beheer
Riggeling Papier
Rijkaart Elektrotechniek
Rijk van de Pol
De Rijn
Rijnconsult
Rijnhotel
Rijn IJssel College
Rijnstaal*
Rijnstate
Rijntechniek
Riksen & Bisselink
Riksen Transport
Rinck Brillen*
Robberts & v.d. Hoogen

Robeco Groep
Robuschi Holland
Roccade
Rodink en Partners
Roes
Roller
Romijnders Arnhem
Roos en Roos
Roozen & Van Hoof
Roscon Holland
Rosoptics
Rosy's Boetiek
Rothmans
Rothuizen
Rottink
Rottweil
Route Mobiel
RRS
RTP Mactwin
Rupp
Rural/Metro
RVG

S

Sacha Shoes
SagEnn
Saint-Gobain
Sanders
Sanders Meubelstad
Sandoz*
Sara Lee
SAS
SAWA
SB Telecom
Scansped Holland
Scapino*
Scents International
Schäfer
Scheer & Foppen
Schenker-BTL
Schimmelpenninck
Schipper Bosch
Schlecker
Schoenenreus
Schoevers Beroeps-
opleidingen
Scholten
Schoonderbeek
Schuitema
Schuttersveld
Scia
Der Schwarzer Schatten
Score
Screentechniek
Securicor
Selectpack
Selman
Senior Uitzendbureau

SEP*
Serex
Shell*
Shoe Traffic
SHR Hot Research
SHV*
Sicpa
Siebel Juweliers*
Sigma
Slee Buitensport
Sikkens*
Silliker
Sinfox
Sissy-Boy
Sita
Siva-Software
Skala
SKF
Skira
De Slegte
Sligro
Van der Slot
Smitgroep Arnhem
Smits
Smulders Groep
Snelcore
SNS Bank
SNT
Society Shop
Solar
St.Sonet
Sonnenschein
Sonoco
Spaan
Spar
Sparks
Special Air Services
Speck Pompen
Spectrum
Sperwer Groep
Spikker Specials
Spitman
SRV
SSI Schäfer
Star Job
Start People
Start Uitzendbureau
Stebotax
Steppin' Out
Steps
Sterpolis
The Sting
Stinnes Groep
Stop'n'Steer
Stork*
Studio René
Suitsupply
Sunsed
Super de Boer
Super Cash
Super Ebbers

Superfos Packaging
Super Markt Arnhem
Super Photo
Superstore Oriental
Van Swaay
Swift
2Switch
Switch Automatisering
Sybron Chemie
Symbiose Beheer
Synerlogic
Syntens

T

Tamminga Druk
Tandy
Tango
Tapijtcentr.Nederland
T&A Survey
Taxidirekt
Taxi Holland
T&B Consultants
TBO Material Handling
Tchibo
TCN Property Projects
Tebodin*
Techn.Centr.Keram.Ind.
Tegema Groep
Teijin Twaron
Tekton
Telecom
Telefication
TeleKabel
Telemail
TeleworX
Telfort
Tempo-Team
Ten Cate
Texas Pacific
Texplast
TFC
Thijssen IT
Thomassen*
TIB H.Linthorst
TIE
Timeless Records
Timing
Titan Wood
T-Mobile
TNO
Tooling Holland
TOPAZ
Total
TotalFina Elf
TPG
Traffic Parking Automata-
tion
Trad.House Morellino

Translogistic
Transautel Food
Travelex
Trekpleister
Trelleborg
Trendhopper
TRN Groep
TSN
TNT Ipec
TNT Post Groep
Topfoto Centrale
Tornado
Tourist Development*
Toys'R'Us
Transchemical R'dam*
Trefa
Triqua
Tron
TSB-Bescom
TUI
Turmac
Twee KT

U

Uitzendbureau 65+
UMA
Unica
Uniekaas
Unigro
Unilever
United Services Group
USG
Unique
Upjohn
USF Benelux

V

Vada
VAI
Vakwerk Uitzendbureau
Van der Valk
Varilux
Varwijk
VBF-Buizen*
VBI
VDV
Vébé van Steijn
Vecтор
Vecotech
Vedior
VEEN
Veenman
Veer Arnhem
Végé Motoren
Van der Velden Groep

V.d.Velden Riolering
VendexKBB*
Vendopolis*
Vergun
Vermetaal
Veromco
Verpa-Senco
Verzekerd Keur
Verzinkerij Dieren
Vestas
Veth
VHG Verzekeringen
Vihamij
De Visscher
Vissers Autobedrijven
Vital Scientific
Vitatron
Vitens
Vitesse
De Vleeschmeesters*
VNU*
Vobis
Vodafone
Vögele
Volker Stevin
Volkr Wessels
G.v.Vorselen
VOS Logistics
Vredestein*
De Vries
De Vries Robbé
Vroom & Dreesmann*
VSN
VVV Arnhem Plus
VWU Uitgevers
Vygon Nederland

W

Waco
Wagenborg Nedlift
Wag.Exp.Mouterij
Wall City Design
Wal-Mart
Wastora
WebWerk
Weenink
Van der Weerd
Wegener Arcade
WE International
Welling
Wellstar
Welzorg
Wensink
Wensink de Liemers
Wepro Engineering
Wereldhave
Wernsen Engineering
Wessanen Groep

Wessels Org.Buro
Wesermeijer
Westervoort Beton
West Holland Milieu
Westland Indep.Lab.
Westland/Utrecht
Wibegro
Wibra
Wickes
Wiegerinck
Van Wijnen
Wijnveen Ede
Willekes
Willems
Wilma
Wim van Dalen
WinnerWay
Wintes-Bosnak
Wisa
Witte Prijzenhal
WIZA
Wizard
WMG
Wolters Kluwer
Wolters Schaberg
Woonboulevard Arnhem
World Trade Center

X

Xenos
Xytec

Y

Yacht

Z

Zadelhoff
't Zand
Zara
Van Zeeland
Zeeman
Zegam Zevenaar
Zegers
Zenon
ZIJ
Van Zijll